

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Bion in Boston

Verslag van

Growth and turbulence in the container/
contained [Boston, 23–26 juli 2009]

CHRISTINE FRANCKX

In een zonovergoten Boston had de tweejaarlijkse internationale Bionconferentie plaats, enkele dagen voor de IPA-meeting te Chicago. Ongeveer driehonderdvijftig deelnemers uit alle continenten verzamelden zich in een luxueus 'Grand' Hotel, op enkele passen van de belangrijkste historische locaties in de geschiedenis van de onafhankelijkheidsbeweging van de Verenigde Staten van Amerika. Boston is de stad waar de Nieuwe Wereld zich emancipeerde tegenover de Oude Wereld van het zo bewonderde en benijde Europa.

Hoewel de titel van het vierdaagse congres een behandeling van de vroege zowel als de late aspecten van het oeuvre van Bion liet verwachten, leek er toch wel een fascinatie met de late Bion te bestaan, de Bion die Londen ontgoocheld verliet en warm onthaald werd door Californiërs en Zuid-Amerikanen. De organisatoren verzorgden een rijk en gevarieerd programma, doch het was duidelijk dat ze 'hun Bion' een ruime plaats gaven.

Het was dan ook een hoogtepunt van het congres toen James Grotstein, ondertussen een bejaarde man, de Harold Boris Award for Lifetime Contribution for Bion's Work mocht ontvangen en hiervoor een emotionele, minutenlange, staande ovatie kreeg. Hij hield een levendige, zelfs humoristische voordracht, die hoofdzakelijk een overzicht van zijn bewerking van Bions ideeën omtrent 'dromen' in herinnering bracht ('Who is the dreamer who dreams the dream and who is the dreamer who understands it?'). Doch men kreeg de indruk dat Grotstein ook nieuwe opvattingen meegaf, dat er een nuancering van perspectief werd aange-

bracht: de incarnatie van de godheid werd nu ook wel als een seksuele act voorgesteld: 'Experience is a sexual act where internal forms look for incarnation.' Op zich geen wereldschokkende uitspraak, en niet zo verrassend nieuw (men kan dit perfect situëren in het werk van Bion), doch er rees wel de bedenking dat dit een gedachte is die nauw aansluit bij conceptualisaties als 'oerscène', 'psychische biseksualiteit' uit andere psychoanalytische stromingen. Was dit een Grotstein in transformatie? Was dit een subtiel verwarde, oudere Grotstein? Of was dit een Grotstein die samen met vele overzeese deelnemers de ons meer vertrouwde Nino Ferro écht ontdekte en probeerde beide postbioniaanse klemtonen te verzoenen?

Daags voordien, als eerste plenaire spreker, was immers Nino Ferro aan het woord gekomen, in een zeer moeilijk te begrijpen Engels, en hij had de harten van alle Amerikanen (noord en zuid) veroverd met zijn voor ons zo bekende metaforen als 'passapomodore' (vrij vertaald: de tomatenpu-reerder) en het onderscheid tussen de 'keukendienst' en de 'zaaldienst' van het restaurant. De verwijzing naar culinaire — jawel Siciliaanse — beelden spreekt immer aan. Ferro heeft de gave theoretische concepten klinisch 'verteerbaar' te maken. Voor hem is de rêverie van de analyticus een transformatiearbeid die ruwe elementen (bèta-elementen, de rauwe Italiaanse tomaten) verwerkt tot iets smakelijks (psychisch bruikbare alfa-elementen, een lekkere tomatensaus). Dat men als analyticus voor eerst interne psychische arbeid moet verrichten om een interpretatie te kunnen formuleren die de analysant vervolgens kan horen, kan niet beter geschetst worden dan met deze restaurantmetafoor: deskundig werk in de keuken is nodig opdat men in de zaal een geslaagde schotel kan presenteren. En bovenal: dit zijn twee afzonderlijke, doch consecutieve activiteiten; een goede kok verradt trouwens zijn keukengeheimen niet, want deze zijn niet te vertalen in een kant-en-klaar recept. Ferro bleef een

vaste, sympathieke en goed smakende referentie tijdens het gehele congres.

Het programma was zeker gevarieerd. De organisatoren hadden oog voor klinisch analytisch werk in al zijn diversiteit: metapsychologische uiteenzettingen, sociologische en politieke thema's, culturele, literaire, muzikale en zo meer thema's, trauma, *infant*, autisme enzovoort kwamen goed aan bod.

Persoonlijk waardeerde ik de workshop *Who's who: sweepstakes in the vanity fair of limelight*, voor de aanvang van het congres, met de Braziliaanse Paulo Sandler. Hij gaf een interessante uiteenzetting over 'tolerantie van paradoxen' (in feite het gelijktijdig kunnen verdragen van tegengestelden, een andere manier om de essentie van de kleiniaanse centraal-depressieve positie te beschrijven) in tegenstelling met het bestaan van contradicties (de of/of-modus van de paranoïde-schizoïde positie). Een belangrijk deel van de voordracht en daaropvolgende discussie betrof de negatieve links H(ate), L(ove), en K(nowledge), tevens boeiend geïllustreerd aan de hand van Charlie Chaplins film, *Limelight*. De betekenis van 'minus' in het werk van Bion was hier het centrale gegeven: minus als de niet-concrete, immateriële orde die enkel als complement van de positieve orde (door zintuiglijke perceptie waar te nemen materiële realiteit) zijn plaats heeft. Vertrekken de van 'Minus K' — dit is geen onwetendheid, doch een destructie van het zoeken naar waarheid — stelde Sandler ons zijn begrip van 'Minus Love' en 'Minus Hate' voor: het eerste betekent volgens hem niet de afwezigheid van liefde, doch een volledige ontkenning van de haat zodat liefde van haar kracht ontdaan wordt en on-liefde wordt, 'too much love kills'. Het is liefde enkel in dienst van zelfzuchtig plezier en ontdaan van zijn materiële realiteit, een verarmde en opgeblazen liefde die alleen in de geest van de zogenaamd liefhebbende bestaat. En op dezelfde manier is 'Minus Hate' geen liefde, evenmin het ontbreken van haat, doch het ontkennen van haatge-

voelens tegenover het object, waardoor een vals gevoel van liefde ontstaat.

Uit eigen streken viel de voordracht op van Rudi Vermote, sinds geruime tijd een vaste waarde in bioniaanse kringen, tijdens het door velen bijgewoonde panel *Transformation and representation in non-neurotic structures*. Hij liet zien hoe transformatie, werkzaam in de analyticus, ook de lectuur van het materiaal van de analysant verdiept, en daarmee andere aspecten van zijn patiënt toegankelijk kan maken voor het analytische werk. Opnieuw een erg boeiende en fijngevoelig gebrachte casus die met de heldere theoretische inleiding en discussie veel bijval genoot.

Gedurende enkele dagen het werk van Bion kunnen 'dromen' werd hier écht mogelijk gemaakt door de veelzijdigheid van de invalshoeken. Al werd de poging van de organisatoren om ook een *large group experience* in te bouwen een dikke flop, dit congres bracht voor de deelnemers verdieping en transformatie van de inzichten uit het bioniaanse gedachtegoed.

Convergeren en divergeren in Chicago

Verslag van

Psychoanalytic practice: convergences and divergences

[Chicago, 29 juli–1 augustus 2009]

MARINA LUYMES

In totaal negentienhonderd mensen bezochten het zesenzeventigste IPA-congres in Chicago, onder wie circa twaalfhonderd IPA-leden en driehonderd analytici in opleiding. Dit gezelschap was voornamelijk afkomstig uit Noord-Amerika (42 procent), uit Europa (36 procent), en Latijns-Amerika (22 procent).¹ Vanwege de kredietcrisis liep